

Examen VWO

Latijn

Vorbereidend
Wetenschappelijk
Onderwijs

19 | 92

Tijdvak 1
Vrijdag 22 mei
9.00–12.00 uur

Tekstboekje

Tekst 1

- 1 — 1 Suades, ut historiam scribam, et suades non solus; multi hoc me saepe monuerunt,
2 — 2 et ego volo, non quia commode facturum esse confidam (id enim temere credas nisi
3 — 3 expertus), sed quia mihi pulchrum in primis videtur non pati occidere, quibus aeternitas
4 — 4 debeat, aliorumque famam cum sua extendere.
- 2 — 5 Me autem nihil aequae ac diuturnitatis amor et cupido sollicitat, res homine
6 — 6 dignissima, eo praesertim, qui nullius sibi conscius culpae posteritatis memoriam non
7 — 7 reformidet. Itaque diebus ac noctibus cogito, si „qua me quoque possim tollere humo“;
8 — 8 id enim voto meo sufficit, illud supra votum, „victorque virum volitare per ora“;
9 — 9 „quamquam o“ Sed hoc satis est, quod prope sola historia polliceri videtur.
- 3 — 10 Orationi enim et carmini parva gratia, nisi eloquentia est summa; historia quoquo
11 — 11 modo scripta delectat. Sunt enim homines natura curiosi et quamlibet nuda rerum
12 — 12 cognitione capiuntur, ut qui sermunculis etiam fabellisque ducantur.
- 4 — 13 Me vero ad hoc studium impellit domesticum quoque exemplum. Avunculus meus
14 — 14 idemque per adoptionem pater historias et quidem religiosissime scripsit. Invenio autem
15 — 15 apud sapientes honestissimum esse maiorum vestigia sequi, si modo recto itinere
16 — 16 praecesserint.
- 5 — 17 Cur ergo cunctor? Egi magnas et graves causas; has, etiamsi mihi tenuis ex his spes,
18 — 18 destino retractare, ne tantus ille labor meus, nisi hoc, quod reliquum est studii, addidero,
19 — 19 mecum pariter intercidat. Nam, si rationem posteritatis habeas, quidquid non est
20 — 20 peractum, pro non incohato est.
- 6 — 21 Dices: „Potes simul et rescribere actiones et componere historiam.“ Utinam! Sed
22 — 22 utrumque tam magnum est, ut abunde sit alterum efficere. Unodevicensimo aetatis anno
23 — 23 dicere in foro coepi et nunc demum, quid praestare debeat orator, adhuc tamen per
24 — 24 caliginem video. Quid, si huic oneri novum accesserit?
- 7 — 25 Habet quidem oratio et historia multa communia, sed plura diversa in his ipsis,
26 — 26 quae communia videntur. Narrat illa, narrat haec, sed aliter; huic pleraque humilia et
27 — 27 sordida et ex medio petita, illi omnia recondita, splendida, excelsa conveniunt; hanc
28 — 28 saepius ossa, musculi, nervi, illam tori quidam et quasi iubae decent; haec vel maxime vi,
29 — 29 amaritudine, instantia, illa tractu et suavitate atque etiam dulcedine placet; postremo alia
30 — 30 verba, alius sonus, alia constructio. Nam plurimum refert, ut Thucydides ait, κτήμα sit an
31 — 31 ἀγώνισμα; quorum alterum oratio, alterum historia est.
- 8 — 32 His ex causis non adducor, ut duo dissimilia et hoc ipso diversa, quo maxima,
33 — 33 confundam misceamque, ne tanta quasi colluvione turbatus ibi faciam, quod hic debeo;
34 — 34 ideoque interim veniam, ut ne a forensibus verbis recedam, advocandi peto.
- 9 — 35 Tu tamen iam nunc cogita, quae potissimum tempora adgrediar. Vetera et scripta
36 — 36 aliis? Parata inquisitio, sed onerosa collatio. Intacta et nova? Graves offensiones, levis
37 — 37 gratia. Nam praeter id, quod in tantis vitiis hominum plura culpanda sunt quam
38 — 38 laudanda, tum, si laudaveris, parcus, si culpaveris, nimius fuisse dicaris, quamvis illud
39 — 39 plenissime, hoc restrictissime feceris.
- 10 — 40 Sed haec me non retardant (est enim mihi pro fide satis animi). Illud peto
41 — 41 praesternas, ad quod hortaris, eligasque materiam, ne mihi iam scribere parato alia rursus
42 — 42 cunctationis et morae iusta ratio nascatur. Vale.

Plinius, Epistula 5.8

Tekst 2

Inleiding

In het voorwoord op zijn *Historiën* schrijft de Griekse geschiedschrijver Herodotus:

1 — 1 Hier volgt een uiteenzetting van het onderzoek, dat Herodotus uit Halikarnassus
— 2 heeft ingesteld met de bedoeling dat de handelingen der mensen niet op de lange duur in
— 3 vergetelheid zouden geraken en dat de belangrijke en bewonderenswaardige daden,
— 4 enerzijds door Grieken, anderzijds door niet-Grieken verricht, niet van roem verstoken
— 5 zouden blijven, tevens om in het licht te stellen door welke aanleiding zij met elkander in
— 6 strijd zijn geraakt.

Herodotus, Historiën, Voorwoord
Vertaling O. Damsté

Tekst 3

Inleiding

Ten aanzien van zijn opvattingen over geschiedschrijving zegt Thucydides het volgende:

1 — 1 Wie een duidelijk beeld wil hebben van de gebeurtenissen en van wat zich
— 2 overeenkomstig de menselijke natuur in de toekomst evenzo of ongeveer evenzo zal
— 3 afspeelen, zal het nut van mijn werk beseffen; en daarmee ben ik tevreden.

Thucydides, Historiën 1. 22
Vertaling M.A. Schwartz

Tekst 4

1 — 1 Ik vind het op schrift stellen van gebeurtenissen een zaak, die bijzonder veel
— 2 hoofdbrekers kost. Op de eerste plaats omdat de feiten in passende bewoordingen
— 3 moeten worden naverteld. Vervolgens omdat zeer velen menen dat op bepaalde
— 4 handelingen uit kwaadwilligheid en afgunst de aandacht wordt gevestigd, wanneer men
— 5 deze als vergrijpen afkeurt. Maar wanneer men de grote kwaliteiten en de roem van
— 6 rechtschapen mannen ter sprake brengt, dan aanvaardt ieder gemakkelijk datgene,
— 7 waartoe hij zichzelf zonder moeite bekwaam en in staat acht; wat hier bovendien gaat
— 8 houdt men, als waren het verzinsels, voor bedrog.

Sallustius, De Coniuratione Catilinae, 3

Tekst 5

- 1 — 1 Toch mogen wij in uitweidingen soms wel eens schitteren, net als historici doen, als
2 — 2 we maar goed onthouden, dat we bij die dingen waarover het proces gaat, niet de
3 — 3 glanzende lijven van topsporters (*athletarum tori*), maar de spierkracht van soldaten
4 — 4 (*militum lacerti*) nodig hebben; en dat het bontgekleurde dichterskleed (*versicolor vestis*),
5 — 5 dat Demetrius van Phaleron volgens zeggen droeg, niet past bij het stof op het
6 — 6 gevechtsterrein van het forum (*forensis pulvis*).

Quintilianus, *Institutiones Oratoriae* 10.1.33

Tekst 6

Inleiding

De onderstaande tekst is afkomstig uit een brief van Erasmus aan een vriend.

- 1 — 1 Eerlijk gezegd heb ik bijna spijt van de uitgave van de *Laus Stultitiae*. Dat boekje
2 — 2 heeft me beroemd gemaakt, of, als je liever wilt, bekend. Maar ik geef niets om roem, die
3 — 3 immers gepaard gaat met afgunst. Bovendien, dat wat men gewoonlijk roem noemt, wat
4 — 4 is dat anders dan een woord zonder inhoud, een relict uit het heidendom? In het
5 — 5 Christendom zijn nog heel wat van dergelijke resten achtergebleven, bij voorbeeld
6 — 6 wanneer men bekendheid bij het nageslacht onsterfelijkheid noemt en inzet op elk
7 — 7 wetenschappelijk terrein deugd. Bij het uitgeven van al mijn boeken heb ik er altijd naar
8 — 8 gestreefd dat mijn ijver nuttig was; lukte dat niet, dan wilde ik in ieder geval geen schade
9 — 9 berokkenen.

Erasmus, *Brief aan Martin Dorp* (Antwerpen 1515)

Tekst 7

- 1 — 1 *Plinius groet zijn vriend Novius Maximus.*
2 — 2 *Ik kreeg zojuist het bericht dat Gaius Fannius is overleden. Die mededeling vulde mij met*
3 — 3 *groot verdriet, want ik hield van deze beschaafde, welbespraakte man en ik stelde zijn oordeel*
4 — 4 *altijd zeer op prijs. Hij was intelligent, hij had veel ervaring opgedaan en kwam eerlijk voor*
5 — 5 *zijn mening uit. Ik betreur het ook dat hij overleed zonder dat hij een nieuw testament had*
6 — 6 *opgesteld. In zijn oude testament werden de mensen die hem het meest dierbaar waren, niet*
7 — 7 *genoemd. Wel werden de namen genoemd van mensen aan wie hij inmiddels een hekel had*
8 — 8 *gekregen.*
- 2 — 9 *Hiermee kan ik nog wel vrede hebben. Erger is het dat hij zijn beste werk niet heeft*
10 — 10 *kunnen afmaken. Ondanks zijn drukke bezigheden bij de rechtbank vond hij nog tijd om te*
11 — 11 *schrijven. Hij had drie boeken gepubliceerd over het lot van mensen die onder Nero waren*
12 — 12 *gedood of verbannen. Hij schreef helder, in goed verzorgd Latijn; hij had gedegen*
13 — 13 *bronnenonderzoek gedaan; het werk hield het midden tussen boekentaal en omgangstaal. De*
14 — 14 *resterende boeken had hij graag willen afmaken, toen hij merkte hoeveel exemplaren er door*
15 — 15 *een groot publiek werden gelezen.*
- 3 — 16 *Mihi autem videtur acerba semper et immatura mors eorum, qui immortale aliquid*
17 — 17 *parant. Nam qui voluptatibus dediti quasi in diem vivunt, vivendi causas cotidie finiunt.*
18 — 18 *Qui vero posteros cogitant et memoriam sui operibus extendunt, his nulla mors non*
19 — 19 *repentina est, ut quae semper inchoatum aliquid abrumpat.*

4 — 20 Gaius quidem Fannius, quod accidit, multo ante praesensit. Visus est sibi per
— 21 nocturnam quietem iacere in lectulo suo compositus in habitum studentis, habere ante se
— 22 scrinium – ita solebat –. Mox imaginatus est venisse Neronem, in toro resedis-
— 23 prompsisse primum librum, quem de sceleribus eius ediderat, eumque ad extremum
— 24 revolvisse; idem in secundo ac tertio fecisse, tunc abisse. Expavit et sic interpretatus est,
— 25 tamquam sibi idem futurus esset scribendi finis, qui fuisset illi legendi. Et fuit idem.

5 — 26 *Wanneer ik hieraan denk, krijg ik medelijden met hem: hoeveel vergeefse slapeloze*
— 27 *uren, hoeveel vergeefse moeite! En dan denk ik aan mijn eigen sterfelijkheid en aan mijn*
— 28 *eigen literaire werk. Ik weet zeker dat ook jij van dezelfde angst wordt vervuld bij het werk*
— 29 *dat jij onder handen hebt. Laten we daarom, zolang het leven duurt, ons best doen dat de*
— 30 *dood zo weinig mogelijk aantreft dat hij kan vernietigen zonder een spoor achter te laten. Het*
— 31 *ga je goed.*

—
—
—
Plinius, Epistula 5.5

Aantekeningen

regel 17 **in diem** bij de dag

regel 17 **vivendi causa** levensdoel

regel 18 **extendere** willen laten voortbestaan

regel 19 **ut quae** + *coniunctivus* omdat deze

regel 20 **quidem** Onvertaald laten.

regel 21 **compositus in habitum** + *genitivus* in de houding van

regel 22 **scrinium** kistje met boekrollen

regel 24 **revolvere** (een boekrol) afrollen

regel 25 **tamquam** + *coniunctivus* dat

Einde